

Türkçe Eğitimi Alanındaki Bibliyoterapi Araştırmalarının Tematik Eğilimleri ve Odak Alanları: Bir Kapsam İncelemesi

Thematic Trends and Focus Areas of Bibliotherapy Research in Turkish Language Education: A Scoping Review

İbrahim Doyumğaç¹

Doyumğaç, İ. (2026). Türkçe Eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının tematik eğilimleri ve odak alanları: Bir kapsam incelemesi. *Bezgek Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi*, 5(3), 257-271. <http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.1977914>

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 24.06.2026
Kabul Tarihi: 01.08.2026
Yayın Tarihi: 15.09.2026

Anahtar Sözcükler

Bibliyoterapi
Türkçe eğitimi
Kapsam incelemesi
Çocuk edebiyatı
Okuma eğitimi

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkçe eğitimi alanında bibliyoterapi konusunda gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin tematik eğilimlerini ve odak alanlarını kapsam incelemesi yoluyla belirlemektir. Araştırma, kapsam incelemesi ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür. Araştırmanın raporlanmasında PRISMA-ScR kılavuzu izlenmiştir. Veriler, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. “Bibliyoterapi” anahtar sözcüğüyle gerçekleştirilen tarama sonucunda ulaşılan araştırmalar, belirlenen dâhil etme ve dışlama ölçütleri doğrultusunda değerlendirilmiş ve toplam 17 lisansüstü tez incelemeye alınmıştır. Ele alınan tezler; yöntemsel özellikleri, çalışma grupları, bibliyoterapi uygulamaları, odaklandıkları konular ve temel bulguları açısından değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının ağırlıklı olarak eser inceleme, okuma gelişimi, psikolojik dayanıklılık ve uyum becerileri ile sosyal ve duygusal yetkinlikler olmak üzere dört temel tema etrafında şekillendiğini göstermektedir. Ele alınan tezlerin önemli bir bölümünde çocuk edebiyatı eserleri, masallar ve Türkçe ders kitaplarının bibliyoterapi unsurları açısından incelendiği belirlenmiştir. Ayrıca araştırmaların çoğunlukla nitel desenlerle yürütüldüğü, son yıllarda ise uygulama ve etki odaklı araştırmalara yönelik bir eğilimin ortaya çıktığı görülmüştür. Bulgular, mevcut literatürün genel hatlarıyla okuma becerisi ekseninde yoğunlaştığını, bibliyoterapinin dinleme, konuşma ve yazma becerileri üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Gelecekte yapılacak araştırmaların, bibliyoterapinin farklı dil becerileri ile bilişsel, duygusal ve sosyal çıktılar üzerindeki etkilerini farklı bileşenler açısından ele alan uygulama temelli çalışmalara yönelmesi önerilmektedir.

Article Info

Received: 24.06.2026
Accepted: 01.08.2026
Published: 15.09.2026

Keywords

Bibliotherapy
Turkish language
education
Scoping review
Children's literature
Reading education

Abstract

The purpose of this study is to identify the thematic trends and areas of focus in graduate theses on bibliotherapy in the field of Turkish language education through a scoping review. The study was conducted in accordance with the principles of a scoping review. The PRISMA-ScR guidelines were followed in reporting the study. Data were obtained from the Higher Education Council (YÖK) National Thesis Center database. Studies identified through a search using the keyword “bibliotherapy” were evaluated according to the established inclusion and exclusion criteria, and a total of 17 graduate theses were included in the analysis. The theses were evaluated in terms of their methodological characteristics, study groups, bibliotherapy applications, topics of focus, and key findings. The research findings indicate that bibliotherapy studies in the field of Turkish language education are primarily structured around four main themes: literary analysis, reading development, psychological resilience and adaptive skills, and social and emotional competencies. It was determined that a significant proportion of the theses examined focused on children's literature, fairy tales, and Turkish language textbooks in terms of their

¹ Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman, Türkiye. ibrahim63doyum@gmail.com

bibliotherapy elements. Furthermore, it was observed that while most studies were conducted using qualitative designs, a trend toward practice- and impact-oriented research has emerged in recent years. The findings indicate that the current literature generally focuses on reading skills and that there is a need for research examining the effects of bibliotherapy on listening, speaking, and writing skills. In this context, it is recommended that future applied research be increased to examine the effects of bibliotherapy on various language skills as well as cognitive, affective, and social outcomes, according to different components. Future research is recommended to focus on application-based studies that examine the effects of bibliotherapy on different language skills and cognitive, affective, and social outcomes across different components.

Giriş

Yunanca “kitap” anlamına gelen “*biblion*” ve “iyileştirme” anlamına gelen “*therapeia*” sözcüklerine dayanan bibliyoterapi, bireylerin yaşadıkları duygusal, sosyal ve psikolojik sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olmak amacıyla kitapların ve edebî metinlerin sistematik biçimde kullanıldığı bir müdahale yaklaşımıdır (Mandas vd., 2018; Gallagher, 2020). Başka bir deyişle bibliyoterapi, bireylerin kitaplar aracılığıyla okuma etkinliklerine katılmalarını sağlayarak karşılaştıkları olayları anlamlandırmalarına, duygu ve düşüncelerini fark etmelerine yardımcı olan alternatif bir terapi yöntemidir (Rubin, 1978; Afolayan, 1992). Süreç içerisinde psikoloji, psikiyatri, eğitim, sosyal hizmet ve kütüphanecilik gibi farklı disiplinlerde kullanılan bibliyoterapi zamanla disiplinler arası yöntem hâline gelmiştir (Hamdan vd., 2021; Rottenberg, 2022).

Bibliyoterapinin temel amacı, bireyin kendi yaşam deneyimleri ile kitaptaki / metindeki olaylar arasında ilişki kurmasını sağlamak ve yaşadığı sorunları anlamlandırmasına yardımcı olmaktır (Solikin, 2015). Bibliyoterapinin temel uygulama alanları klinik ve eğitim ortamlarıdır. Eğitim ortamlarında kullanılan gelişimsel bibliyoterapi, bireylerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Klinik ortamlarda kullanılan terapötik bibliyoterapi ise ruh sağlığı sorunlarının iyileştirilmesine yönelik daha yapılandırılmış bir müdahale niteliği taşımaktadır (Lindeman ve Kling, 1968; Rozalski vd., 2010). Her iki alanın da ortak noktası, okuyucunun bibliyoterapi sürecinde metinle etkileşime geçmesidir (Lindeman ve Kling, 1968; Mandas vd., 2018). Bibliyoterapinin kuramsal temelleri / aşamaları özdeşim, katarsis, içgörü ve yenelleştirme olmak üzere dört sürece dayanmaktadır (Shrodes, 1955; Monroy-Fraustro, vd., 2021) Özdeşim sürecinde okuyucu metindeki karakterlerle duygusal bağ kurmakta, katarsis aşamasında bastırılmış duygularını açığa çıkarmakta ve içgörü aşamasında ise kendi yaşamına ilişkin yeni farkındalıklar geliştirmektedir (Shrodes, 1955; Afolayan, 1992).

Pek çok araştırma bibliyoterapinin bireylerin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Kendini tanıma, duygu farkındalığı, kişilerarası iletişim ve öz güven bibliyoterapinin desteklediği temel kazanımlar arasında yer almaktadır (Rubin, 1978; Jalongo, 1983; Pettersson, 2018; Liao vd., 2025). Travmatik yaşantılarla başa çıkma, depresif belirtilerin azaltılması, psikolojik iyilik hâlinin güçlendirilmesi ve terapötik değişimin desteklenmesi bibliyoterapinin öne çıkan katkıları arasında gösterilmektedir (Morin ve LaVertu, 2025; Pannu vd., 2025). Ayrıca araştırmalar, bibliyoterapinin empati, problem çözme, iletişim ve öz farkındalık gibi becerilerin gelişimine olumlu katkı sağladığını göstermektedir (İlter, 2015; Leana-Taşçılar, 2024; Lin, 2024). Bibliyoterapinin bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal açıdan birçok yönünü geliştirmesi, yaklaşımın / yöntemin eğitim alanında tercih edilmesini sağlamıştır. Özellikle çocuk edebiyatı kitaplarının çocukların yaşam deneyimlerini anlamlandırmalarına yardımcı olması, bibliyoterapiyi eğitim süreçlerinde okuma temelli işlevsel bir yöntem hâline getirmiştir (Karagül, 2018; Pettersson, 2018). Bibliyoterapinin temelinde okuma ve edebî metinlerle etkileşim sürecinin yer alması, bu yöntemi/ yaklaşımı dil (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan Türkçe öğretimi açısından da önemli hâle getirmektedir.

Türkçe eğitimi alanında bibliyoterapiye yönelik eğilimin / ilginin son yıllarda belirgin biçimde arttığı görülmektedir (Bilgin, 2023; Eser, 2025; Turhan, 2025; Doyumğaç, 2026a, 2026b; Elçi, 2026). Türkçe eğitiminin temel amaçları arasında yer alan öğrencilerin okuma kültürünü geliştirmeleri, duygu ve düşüncelerini etkili biçimde ifade etmeleri (MEB, 2024) ve yaşam deneyimlerini anlamlandırmaları bibliyoterapinin amaçlarıyla önemli ölçüde örtüşmektedir (Doyumğaç, 2026a).

Son araştırmalar, Türkçe eğitiminde bibliyoterapinin çocuk edebiyatı, okuma becerileri ve öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimleriyle ilişkili farklı açılardan ele alındığını göstermektedir. Örneğin, Turhan'ın (2025) çocuk edebiyatı eserlerinin bibliyoterapi açısından uygunluğuna, Bora'nın (2021) ise çocuk kitaplarındaki karakterlerin karşılaştıkları sorunlara ve başa çıkma stratejilerine odaklanması, bibliyoterapi ile çocuk edebiyatı arasındaki ilişkinin farklı yönleriyle incelenmeye başladığını göstermektedir. Bununla birlikte bibliyoterapinin okuma tutumu (Büyüksakallı, 2022; Uysal, 2023), okuduğunu anlama (Yılmaz, 2024), empati ve akademik başarı üzerindeki etkisinin incelenmesi (Beştaş, 2024), Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının farklı açılardan ele alındığını yansıtmaktadır. Ayrıca Türkçe ders kitaplarındaki bibliyoterapi unsurlarının ele alınması (Doğanay, 2019), yöntemin Türkçe eğitimi açısından önemini daha da artırmaktadır. Türkçe eğitimi alanında mevcut bibliyoterapi araştırmalarının sayısında artış olmasına rağmen (Türkben, 2022; Doyumğaç, 2026a, 2026b) Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi çalışmalarının genel eğilimini belirleyen kapsayıcı araştırmalar sınırlıdır. Özellikle araştırmaların hangi temalar etrafında yoğunlaştığı, araştırmalarda hangi yöntemlerin tercih edildiği, hangi örneklem gruplarının çalışıldığı ve hangi konuların ihmal edildiği konusunda kapsamlı bir değerlendirme bulunmamaktadır. Bu bağlamda mevcut araştırmanın amacı, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının tematik eğilimlerini ve odak alanlarını kapsam incelemesi yoluyla belirlemektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Türkçe eğitimi alanında bibliyoterapiyle ilgili mevcut araştırmaların eğilimlerini ve odak alanlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada kapsam incelemesi yöntemi benimsenmiştir. Kapsam araştırmaları, belirli bir araştırma alanındaki araştırma eğilimlerinin ve araştırma boşluklarının belirlenmesi açısından önemli bir yöntemsel çerçeve sunmaktadır (Munn vd., 2018; Peters vd., 2024). Araştırma bulgularının raporlanmasında kapsam incelemeleri için tercih edilen raporlama unsurları rehberi izlenmiştir (Tricco vd., 2018). Ayrıca çalışmanın metodolojik çerçevesinin oluşturulmasında Joanna Briggs Enstitüsü (Peters vd., 2022) tarafından önerilen kapsam incelemesi ilkelerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgularını şeffaf ve sistematik biçimde raporlanmak için PRISMA-ScR kontrol listesi kullanılmıştır. İncelemeye dâhil edilen araştırmalar bu kılavuz doğrultusunda değerlendirilmiş ve raporlanmıştır.

Araştırmanın İnceleme Nesnesi

Kapsam incelemesine dayanan veriler, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin tercih edilmesinin temel nedeni, Türkiye'de gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yayımlanıyor olması ve kapsamlı biçimde erişim sağlamasıdır. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında, "bibliyoterapi" anahtar sözcüğü kullanılarak tarama gerçekleştirilmiştir. İlgili çalışmaların kapsamlı biçimde belirlenebilmesi amacıyla başlık, özet, konu ve anahtar sözcük alanları incelenmiştir. Ayrıca bibliyoterapi uygulamalarını Türkçe eğitimi bağlamında ele alan araştırmaları belirlemek amacıyla Türkçe eğitimi, Türkçe öğretmenliği, okuma eğitimi ve çocuk edebiyatı ile ilişkili kavramlar dikkate alınmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan araştırmaların başlıkları ve özetleri ayrıntılı biçimde incelenmiş, araştırmanın

amacıyla ilişkili olduğu düşünülen araştırmaların tam metinlerine erişilmiştir. Literatür taraması 15.10.2025 ile 20.06.2026 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Seçim Süreci

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bibliyoterapi kavramıyla gerçekleştirilen tarama sonucunda toplam 72 teze ulaşılmıştır. İlk aşamada araştırmaların başlıkları incelenmiştir. Daha sonra bütün çalışmaların özetleri değerlendirilmiştir. Araştırmaların başlık ve özetlerinin incelenmesinin ardından, Türkçe eğitimiyle ilişkili olmadığı belirlenen araştırmalar kapsam dışı bırakılmıştır. Ardından yapılan tam metin değerlendirmesinde, dâhil edilme ölçütlerini karşılamayan toplam 55 tez araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Araştırmaya dâhil edilmeyen tezlerin dışlanma nedenleri şöyledir: (a) Bibliyoterapinin psikoloji veya klinik psikoloji bağlamında ele alınması (n=15), (b) bibliyoterapinin din eğitimi, din psikolojisi, tasavvuf veya manevi danışmanlık bağlamında incelenmesi (n=11), (c) bibliyoterapinin okul öncesi eğitimi bağlamında ele alınması (n=7), (d) bibliyoterapinin hemşirelik, sağlık bilimleri, psikiyatri veya tıp alanlarında kullanılması (n=7), (e) bibliyoterapinin özel eğitim alanıyla ilgili olması (n=6), (f) bibliyoterapinin Türkçe eğitimi dışındaki disiplinlerde (İngiliz dili ve edebiyatı, güzel sanatlar, aile danışmanlığı, çocuk gelişimi, bilgi ve belge yönetimi vb.) ele alınması (n=8) ve (g) bibliyoterapi kavramının araştırmada sözcük düzeyinde yer alması (n=1). Bu değerlendirme sürecinin ardından, dâhil edilme ölçütlerini karşılayan ve Türkçe eğitimiyle ilişkili olduğu belirlenen toplam 17 tez kapsam incelemesine dâhil edilmiştir.

Veri Çıkarma Süreci / Çalışmanın Veri Analizi

Araştırmada veri çıkarma sürecini sistematik bir şekilde yürütmek amacıyla bir kodlama formu hazırlanmıştır. Kodlama formunda aşağıdaki bilgiler yer almıştır:

1. Araştırmaların temel özellikleri (yazar, yayın yılı, tez türü, üniversite, enstitü ve anabilim dalı),
2. Yöntemsel özellikler (araştırma deseni, çalışma grubu, örneklem büyüklüğü, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri),
3. Bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin özellikler (kullanılan eser türleri, uygulama süresi, hedef kitle ve uygulama biçimi),
4. Araştırmalarda incelenen değişkenler ve odak noktaları,
5. Araştırmaların temel bulguları ve Türkçe eğitimi alanına yönelik sonuçları.

Araştırmaların taranması, uygunluk değerlendirmelerinin yapılması ve verilerin çıkarılması sürecinde Microsoft Excel programından yararlanılmıştır. Her bir tez için uygunluk durumu, dışlama gerekçeleri ve kodlanan veriler sistematik olarak kayıt altına alınmıştır.

İncelemeye dâhil edilen tüm tezler araştırmacı tarafından birden fazla kez incelenmiş, kodlama sürecinde tespit edilen eksiklikler yeniden gözden geçirilerek düzeltilmiştir. Veri analizine geçilmeden önce oluşturulan kodlama kategorileri yeniden gözden geçirilmiş ve tüm araştırmalar ortak ölçütler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Araştırma çerçevesinin belirlenmesinde, JBI kapsam incelemesi kılavuzunda önerilen Popülasyon, Kavram ve Bağlam (PKB) yaklaşımından yararlanılmıştır (Peters vd., 2022). Bu kapsamda araştırmaya, çocuk edebiyatı, Türkçe öğretmenleri, Türkçe öğretmen adayları ile ilköğretim ve ortaokul düzeyinde yürütülen araştırmalar dâhil edilmiştir. Türkçe eğitimi bağlamı dışında kalan katılımcı grupları ise kapsam dışı bırakılmıştır. Kavramsal boyutta, gelişimsel bibliyoterapiyi ve edebî eserlerin bibliyoterapi amacıyla kullanımını ele alan araştırmalar değerlendirmeye alınmış; bibliyoterapiyle

doğrudan ilişkili olmayan araştırmalar ise kapsam dışında bırakılmıştır. Bağlam açısından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği ile Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı kapsamında yürütülen araştırmalar incelemeye dâhil edilmiştir. Psikoloji, din eğitimi, manevi danışmanlık, okul öncesi eğitim, özel eğitim, hemşirelik, sağlık bilimleri ve diğer alanlarda gerçekleştirilen araştırmalar ise kapsam dışında bırakılmıştır. Bu doğrultuda, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde erişilebilen yüksek lisans ve doktora tezleri incelemeye dâhil edilirken kitaplar, makaleler, bildiriler, derleme çalışmaları ve tam metnine ulaşılamayan tezler incelenmemiştir.

Bulgular

Tablo 1. İncelemeye Dâhil Edilen Araştırmaların Genel Özellikleri, Araştırma Odakları ve Temel Bulguları

Kaynak	Tez Türü	Araştırma Yöntemi	Katılımcılar / İnceleme Materyali	Bibliyoterapi Konusu / Amacı	Temel Bulgular
Erdemir (2016)	Yüksek Lisans	Nitel	Dört masal kitabındaki 88 masal	Masallardaki bibliyoterapi unsurlarının belirlenmesi ve bibliyoterapinin bu masallar aracılığıyla nasıl uygulanabileceği konusunda önerilerde bulunmak	Araştırma sonucunda incelenen masallarda problem çözme, iletişim becerileri, olumlu benlik algısı, yardımseverlik ve uzlaşmacılık gibi çok sayıda bibliyoterapi unsuru tespit edilmiş; bu eserlerin bibliyoterapi uygulamalarında kullanılabilecek nitelikte olduğu belirlenmiştir.
Doğanay (2019)	Yüksek Lisans	Nitel	Türkçe ders kitaplarındaki 156 metin	Ders kitaplarındaki bibliyoterapi unsurlarını belirlenmesi	İncelenen ders kitaplarında bibliyoterapi unsurları bakımından zengin metinlerin yanı sıra bu unsurların sınırlı olduğu metinlerin de bulunduğu belirlenmiştir.
Taş (2019)	Doktora	Karma	12 üstün zekâlı öğrenci, gözlem ve öğrenci günlükleri	Okuma tutumu ve problem çözme becerileri	Bibliyoterapi yönteminin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği ve problem çözme becerilerini artırdığı belirlenmiştir.
Şahin (2019)	Doktora	Nicel, Nitel	4. sınıfta öğrenim gören 273 öğrenci arasından seçilen 17 ilkökul öğrencisi	Benlik algısı ve eleştirel okuma	Araştırma sonucunda, öğrencilerin benlik algılarında anlamlı artış görülürken eleştirel okuma düzeylerindeki artış anlamlı bulunmamıştır.
Yeşil (2021)	Doktora	Karma	5. sınıfta öğrenim görmekte olan 40 ortaokul öğrencisi, 2'si yerli, 2'si yabancı 4 çocuk kitabı	Türkçe eğitiminde bibliyoterapi uygulamalarını önermek	Araştırmada, bibliyoterapi uygulamalarının öğrencilerin Türkçe dersine ve özellikle okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyebileceğine dikkat çekilmiştir.
Bora (2021)	Yüksek Lisans	Nitel	41 çocuk kitabı	Çocuk kitaplarındaki karakterlerin karşılaştığı sorunlar ve başa çıkma stratejileri	Araştırmada, çocuk kitabı karakterlerinin en sık akran zorbalığı yaşadığı ve bu sorunla başa çıkmak için yardım isteme stratejisini kullandığı belirlenmiştir.
Büyüksak allı (2022)	Yüksek Lisans	Nitel	19 çocuk kitabı	Okuma tutumu	Araştırmada, incelenen kitapların öğrencilerin okuma tutumlarını bibliyoterapi yoluyla geliştirmede kaynak olarak kullanılabileceği belirlenmiştir.
Bilgin (2023)	Doktora	Karma	5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri	Bibliyoterapinin değerler üzerindeki etkisini belirlemek	Araştırmada, bibliyoterapinin öğrencilerin kök değerlere yönelik eğilimlerini ve okuma motivasyonlarını artırdığı belirlenmiştir.

Uysal (2023)	Doktora	Karma	52 öğretmen adayı	Yaratıcı okuma ve okumaya yönelik tutumlarını incelemek	Araştırmada, bibliyoterapi okumalarının öğretmen adaylarının yaratıcı okuma becerilerini ve okuma tutumlarını geliştirdiği belirlenmiştir.
Yaylar (2023)	Yüksek Lisans	Nitel	10 Çocuk kitabı	Çocuk kitaplarında karakterlerin problem çözme becerisi ve stratejileri	Araştırma sonucunda, en fazla destek (f = 32) ve üstbilgi (f = 25), en az ise duyuşsal (f = 7) stratejilerin kullanıldığı; tekrar stratejisine ise rastlanmadığı belirlenmiştir.
Işık (2023)	Yüksek Lisans	Nitel	Mevlâna İdris Zengin'in kaleme aldığı 58 çocuk kitabı	Mevlâna İdris Zengin'in çocuk edebiyatı ürünlerinin bibliyoterapi unsurlarına göre incelemek.	Araştırma sonucunda, Mevlâna İdris Zengin'in çocuk edebiyatı eserlerinin özellikle bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi destekleyen zengin bibliyoterapi unsurları içerdiği ve bu yönüyle bibliyoterapi uygulamalarında kaynak olarak kullanılabileceği belirlenmiştir.
Yılmaz (2024)	Yüksek Lisans	Nitel	30 ortaokul öğrencisi	Akademik dayanıklılık ve okuduğunu anlama	Araştırma sonucunda, bibliyoterapi uygulamalarının öğrencilerin akademik dayanıklılıklarını ve okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir.
Babayiğit-Kisbet (2024)	Yüksek Lisans	Nitel	2022-2023 eğitim yılında kullanılan Anıttepe, Ata ve MEB Yayınları'nın 5, 6, 7, ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları	Türkçe ders kitaplarında bibliyoterapi unsurlarını tespit etmek	Araştırmada, Türkçe ders kitaplarında 525 bibliyoterapi unsuru belirlenmiş; en fazla millî, manevi ve kültürel değerlere, en az ise bireysel farklılıklara saygıya yer verildiği görülmüştür.
Beştaş (2024)	Yüksek Lisans	Nitel	6.sınıf düzeyindeki 20 öğrenci	Empati ve akademik başarı	Araştırma sonucunda, bibliyoterapi yönteminin öğrencilerin empati becerilerini ve Türkçe dersi başarılarını olumlu yönde geliştirdiği belirlenmiştir.
Eser (2025)	Yüksek Lisans	Nitel	Grace Lin'in Türkçeye çevrilmiş üç çocuk edebiyatı eseri	Grace Lin'in Türkçeye çevrilmiş eserlerinde bibliyoterapi unsurlarını tespit etmek	Araştırmada, Grace Lin'in eserlerinin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi destekleyen bibliyoterapi unsurları içerdiği ve bibliyoterapi uygulamalarında kullanılabileceği belirlenmiştir.
Turhan (2025)	Yüksek Lisans	Nitel	30 Türkçe öğretmeni ve 10 çocuk kitabı	5. sınıf düzeyine yönelik çocuk edebiyatı eserlerinin bibliyoterapi açısından uygunluğunu belirlemek	Araştırma sonucunda, 5. sınıf düzeyine yönelik bazı çocuk edebiyatı eserlerinin bibliyoterapi uygulamaları için uygun olduğu belirlenmiş ve Türkçe derslerinde bibliyoterapinin daha etkili kullanılabilmesi için öğretmenlerin bu konuda desteklenmesi gerektiği belirlenmiştir.
Elçi (2026)	Yüksek Lisans	Nitel	7. sınıf öğrencileri ve rehber öğretmenler	Bibliyoterapinin empati ve akran zorbalığı farkındalığının geliştirilmesini tespit etmek	Araştırmada, sorun odaklı bibliyoterapi uygulamalarının öğrencilerin empati becerilerini, akran zorbalığı farkındalıklarını ve yapıcı başa çıkma stratejilerini geliştirdiği belirlenmiştir.

Tablo 1, incelemeye dâhil edilen çalışmaların temel özelliklerine genel bir bakış sunmaktadır. Kapsam incelemesi çerçevesinde 2016-2026 yılları arasında yayımlanan toplam 17 tez incelenmiştir.

İncelenen 17 lisansüstü tezin 12'si (%70,6) yüksek lisans, 5'i (%29,4) doktora tezidir. Araştırma yöntemleri bakımından tezlerin çoğunlukla nitel yöntemle gerçekleştirildiği, nicel ve karma yöntemin ise az olduğu dikkat çekmektedir. Yıllara göre incelendiğinde bibliyoterapiyi ele alan lisansüstü araştırmaların 2016 yılında başladığı, 2019 ve 2021 yıllarında kademeli bir artış gösterdiği, 2023 ve 2024 yıllarında ise en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir. Örneğin, 2023 yılında dört, 2024 yılınca üç, 2025 yılında iki ve 2026 yılında bir lisansüstü araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu eğilim, son yıllarda bibliyoterapiye yönelik akademik ilginin arttığını ve yöntemin / yaklaşımın Türkçe eğitimi bağlamında daha görünür hâle geldiğini göstermektedir. Ayrıca bulgular, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının ağırlıklı olarak eser incelemelerine odaklandığına, uygulama temelli araştırmaların ise son yıllarda artış gösterdiğine dikkat çekmektedir.

Tablo 2. Türkçe Eğitimi Alanındaki Bibliyoterapi Araştırmalarında Ele Alınan Konuların Tematik Dağılımı

Tema	Kategori	Kod	f	%
Eser İnceleme	Eserlerin Bibliyoterapi Potansiyeli	Kitaplar, ders kitapları, çocuk kitapları, ders başarıları	8	47.06
Okuma Gelişimi	Okuma Becerileri, Okuma Kültürü	Okuma tutumu	4	23.53
		Okuma kültürü	2	11.76
		Okuma motivasyonu	1	5.88
		Okuduğunu anlama	1	5.88
		Yaratıcı okuma	1	5.88
		Eleştirel okuma	1	5.88
Psikolojik Dayanıklılık ve Uyum Becerileri	Psikolojik Dayanıklılık, Yaşam Becerileri	Problem çözme	3	17.65
		Başa çıkma stratejileri	1	5.88
		Akademik dayanıklılık	1	5.88
Sosyal ve Duygusal Yetkinlikler	Sosyal-Duygusal Gelişim	Empati	2	11.76
		Değerler eğitimi	2	11.76
		Benlik algısı / öz saygı	1	5.88
		Akran zorbalığı farkındalığı	1	5.88

Not. Bir tez birden fazla konuyu içerdiğinden birden fazla kategori altında kodlanmıştır. Bu nedenle frekansların toplamı incelenen tez sayısını aşmaktadır.

Tablo 2, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının eser inceleme, okuma gelişimi, psikolojik dayanıklılık ve uyum becerileri ile sosyal ve duygusal yetkinlikler olmak üzere dört temel tema altında toplandığını göstermektedir. İncelenen araştırmaların, bibliyoterapi uygulamalarının etkilerini değerlendirmekten ziyade farklı edebî eserlerde yer alan bibliyoterapi unsurlarını belirlemeye odaklandığı görülmüştür. Bu kapsamda eser inceleme teması altında; masallardaki bibliyoterapi unsurları (Erdemir, 2016), Türkçe ders kitaplarındaki bibliyoterapi unsurları (Doğanay, 2019), ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan bibliyoterapi unsurları (Babayiğit-Kısbet, 2024), Grace Lin'in eserlerindeki bibliyoterapi unsurları (Eser, 2025) ile çocuk edebiyatı eserlerinin bibliyoterapiye uygunluğu (Turhan, 2025) incelenmiştir. Okuma gelişimi teması kapsamında yürütülen araştırmalarda; okuma tutumu ve problem çözme becerileri (Taş, 2019), benlik algısı ve eleştirel okuma (Şahin, 2019), Türkçe eğitiminde bibliyoterapi uygulamaları (Yeşil, 2021), okuma tutumu (Büyüksakallı, 2022), yaratıcı okuma ve okumaya yönelik tutum (Uysal, 2023) ile akademik dayanıklılık ve okuduğunu anlama becerileri (Yılmaz, 2024) ele alınmıştır. Sosyal ve duygusal yetkinlikler temasında ise benlik algısı (Şahin, 2019), değerler eğitimi (Bilgin, 2023), empati ve akademik başarı (Beştaş, 2024) ile empati ve akran zorbalığı farkındalığı (Elçi, 2026) araştırılmıştır. Psikolojik dayanıklılık ve uyum becerileri temasında da problem çözme becerileri (Taş, 2019), okul ortamındaki sorunlar ve başa çıkma stratejileri (Bora, 2021), problem çözme stratejileri (Yaylar, 2023) ile akademik dayanıklılık ve okuduğunu anlama becerileri (Yılmaz, 2024) incelenmiştir. Araştırmanın bulguları bibliyoterapinin Türkçe eğitimi bağlamında çoğunlukla metin merkezli bir yaklaşımla ele alındığını, uygulama süreçlerinin ve öğrenciler üzerindeki etkilerinin ise görece daha az incelendiğini göstermektedir. Bu eğilim, alanın kuramsal ve doküman temelli çalışmalar bakımından zenginleştiğini; buna karşın uygulamaya dayalı araştırmalar açısından gelişime açık olduğuna dikkat çekmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma bulguları, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının eser inceleme, okuma gelişimi, psikolojik dayanıklılık ve uyum becerileri ile sosyal ve duygusal yetkinlikler olmak üzere dört temel tema etrafında şekillendiğini göstermektedir. Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, bibliyoterapi araştırmalarının ağırlıklı olarak okuma becerileri ve okuma kültürünü merkeze almalarıdır. Okuma tutumu, problem çözme becerileri (Taş, 2019), benlik algısı ve eleştirel okuma (Şahin, 2019), Türkçe eğitiminde bibliyoterapi uygulamaları (Yeşil, 2021), okuma tutumu (Büyüksakallı, 2022), yaratıcı okuma ve okumaya yönelik tutum (Uysal, 2023) ile akademik dayanıklılık ve okuduğunu anlama (Yılmaz, 2024) üzerine gerçekleştirilen araştırmalar bu eğilimi ve odaklanma alanlarını açık bir biçimde yansıtmaktadır. Bu durum, bibliyoterapinin okuma temelli bir yöntem olması ve buna bağlı olarak okuyucunun okuma aracılığıyla özdeşim kurması, duygusal boşalım yaşaması ve içgörü geliştirmesiyle açıklanabilir (Shrodes, 1955; Doyumğaç, 2026a). Türkçe eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin okuma kültürünü edinmelerini, okuduğunu anlamalarını ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini sağlamaktır (MEB, 2024). Dolayısıyla araştırmacıların bibliyoterapiyi öncelikle okuma becerilerini geliştiren bir yöntem olarak incelemeleri ve buna göre uygulamaları gerçekleştirmeleri alanın doğasıyla tutarlılık göstermektedir. Bu bulgu, bibliyoterapinin bireyin okuma deneyimini anlamlandırma sürecine dönüştürdüğüne dikkat çeken kuramsal yaklaşımlar (Hoagland, 1972; Jalongo, 1983) ve uygulamalı araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir (Doyumğaç, 2026a, 2026b).

Araştırmanın ikinci önemli bulgusu, bibliyoterapi araştırmalarının zamanla sosyal-duygusal öğrenme alanına doğru eğilim göstermesidir. İlk araştırmalarda okuma odaklı kazanımlar ön plana çıkarken (Taş, 2019; Büyüksakallı, 2022), sonraki araştırmalarda empati (Beştaş, 2024; Elçi, 2026), değerler eğitimi (Bilgin, 2023), benlik algısı (Şahin, 2019) ve akran zorbalığı farkındalığı (Elçi, 2026) gibi sosyal ve duygusal gelişimle ilişkili konulara da odaklanıldığı görülmektedir. Bu durum, bibliyoterapinin çocuk edebiyatı ve okuma becerisinin yanı sıra sosyal ve duygusal gelişimleri destekleyen bir müdahale aracı olarak değerlendirilmeye başlandığını göstermektedir. Bibliyoterapi uygulamalarında öğrencilerin metinlerdeki karakterlerle özdeşim kurmaları, farklı bakış açılarını anlamaları ve yaşam problemlerini tartışmaları, söz konusu yeterliklerin gelişimini destekleyebilmektedir. Bu durum bibliyoterapinin sosyal duygusal öğrenme süreçlerine katkı sunan önemli bir eğitim yaklaşımı olarak değerlendirilebileceğini yansıtmaktadır.

Araştırmanın önemli diğer bulgularından biri, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının önemli bir bölümünün eserlerin bibliyoterapi potansiyelini belirlemeye odaklanmasıdır. Masallardaki bibliyoterapi unsurları (Erdemir, 2016), Türkçe ders kitaplarındaki bibliyoterapi unsurları (Doğanay, 2019), ders kitaplarında yer alan bibliyoterapi içerikleri (Babayiğit-Kısbet, 2024), çocuk kitaplarındaki bibliyoterapi unsurları (Eser, 2025; Işık ve Demiral, 2025) ve çocuk edebiyatı eserlerinin bibliyoterapi açısından uygunluğu (Turhan, 2025) üzerine gerçekleştirilen çalışmalar, bibliyoterapi araştırmalarının çoğunlukla edebî eserlerin bibliyoterapi özellikler taşıyıp taşımadığının belirlenmesine odaklandığını göstermektedir. Buna karşın değerler eğitimi (Bilgin, 2023), empati ve akademik başarı (Beştaş, 2024), akademik dayanıklılık ve okuduğunu anlama (Yılmaz, 2024) ile empati ve akran zorbalığı farkındalığı (Elçi, 2026) üzerine gerçekleştirilen araştırmalar, bibliyoterapinin öğrencilerin bilişsel, sosyal-duygusal ve akademik gelişimleri üzerindeki etkilerine odaklanmıştır. Bu yönelim, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarının betimsel çalışmalardan uygulama ve etki odaklı araştırmalara doğru gelişim gösterdiğine işaret etmektedir. Ayrıca bu bulgular, Balbay ve Şahin'in (2024) Türkiye'de bibliyoterapi araştırmalarının son yıllarda uygulama temelli çalışmalara yöneldiği yönündeki bulgusunu desteklemektedir. Bu durum Türkçe eğitimi alanında bibliyoterapinin farklı

açılardan ele alınma sürecine girdiğinin önemli göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra araştırma bulguları, Türkçe eğitimi alanındaki bibliyoterapi araştırmalarında bazı önemli boşlukların bulunduğunu da ortaya koymaktadır. İncelenen araştırmaların büyük bölümünün okuma becerileri (Büyüksakallı, 2022; Taş, 2019), empati (Beştaş, 2024; Elçi, 2026), değerler eğitimi (Bilgin, 2023), problem çözme becerileri (Taş, 2019; Bora, 2021; Yaylar, 2023) ve ders ve çocuk kitaplarındaki bibliyoterapi unsurlarının incelenmesi (Erdemir, 2016; Doğanay, 2019; Yeşil, 2021; Büyüksakallı, 2022; Işık, 2023; Babayiğit-Kısbet, 2024; Eser, 2025; Turhan, 2025) üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna karşılık, bibliyoterapinin dinleme ve konuşma becerileri ile duygu düzenleme, psikolojik esneklik, psikolojik sağlamlık, öz şefkat ve psikolojik iyi oluş gibi değişkenler üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu belirlenmiştir (Doyumğaç, 2026b). Ancak son yıllarda uluslararası literatürde bibliyoterapinin psikolojik iyi oluş, ruh sağlığı ve bireysel uyum üzerindeki etkilerine yönelik ilginin arttığı görülmektedir (Leana-Taşçılar, 2024; Lin, 2024). Mevcut araştırmalar bibliyoterapinin bilişsel ve sosyal-duygusal çıktıları üzerinde yoğunlaşırken, bireyin psikolojik uyumunu açıklayan çağdaş pozitif psikoloji değişkenlerini ele almadığını göstermektedir. Bu durum, gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalar için önemli bir araştırma boşluğuna işaret etmektedir.

Bulgular, bibliyoterapinin Türkçe eğitimi araştırmalarında gittikçe yaygınlaştığını göstermektedir. Bununla birlikte araştırmada, bibliyoterapi alanındaki araştırmaların çoğunlukla yüksek lisans tezleri kapsamında yürütüldüğü ve bu çalışmalarda nitel araştırma desenlerinin baskın olduğu anlaşılmıştır. İncelenen araştırmaların çoğunun çocuk edebiyatı eserleri, masallar ve Türkçe öğretimi ders kitaplarını bibliyoterapi unsurları açısından değerlendirmeye odaklandığı görülmüştür. Bu durum, bibliyoterapiyle ilgili ilk araştırmalarda, ele alınan eserlerin bibliyoterapi özelliklerini taşıyıp taşımadığının belirlenmesine odaklanıldığını göstermektedir. Son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalar ise bibliyoterapinin okuma tutumu, yaratıcı okuma, empati, değerler eğitimi, akademik dayanıklılık, problem çözme becerileri ve akran zorbalığı farkındalığı gibi çeşitli eğitimsel ve psikososyal çıktılar üzerindeki etkililiğini incelemeye yönelik belirgin bir yönelim olduğunu yansıtmaktadır. Bu eğilim, bibliyoterapiyi konu edinen araştırmaların içerik incelemelerinden uygulama araştırmalarına doğru yöneldiğine işaret etmektedir.

Araştırmaların ortak bulguları, bibliyoterapinin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini destekleme potansiyeline sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Araştırmalarda okuma kültürünün geliştirilmesi, değerlerin içselleştirilmesi, problem çözme becerilerinin güçlendirilmesi ve akademik dayanıklılığın desteklenmesi bakımından bibliyoterapinin etkili bir yaklaşım olduğu vurgulanmaktadır. Bulgular, mevcut araştırmaların büyük ölçüde okuma becerisi ekseninde yoğunlaştığı, psikolojik esneklik, psikolojik sağlamlık, öz şefkat, duygu düzenleme, iyi oluş gibi güncel psikolojik değişkenlerin ise yeterince ele alınmadığını göstermektedir. Gelecekte farklı sınıf düzeylerinde ve farklı deneysel desenlerle gerçekleştirilecek araştırmaların özellikle dinleme ve konuşma becerilerine odaklanması, Türkçe eğitimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın en güçlü yönü, Türkçe eğitimi alanında bibliyoterapiyi konu alan tezlerin kapsam incelemesiyle incelenmesidir. Araştırma, bibliyoterapi araştırmalarının amaçlarını, yöntemlerini, katılımcı özelliklerini, odaklandıkları konuları ve temel bulgularını sistematik biçimde belirleyerek alanın mevcut durumuna ilişkin kapsamlı bir görünüm sunmaktadır. Ayrıca bibliyoterapi araştırmalarındaki tematik eğilimlerin ve araştırma boşluklarının belirlenmesi, gelecekte yapılacak araştırmalara yol gösterici olacaktır. Bu araştırmanın güçlü yönleri kadar bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Örneğin, bu araştırma, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde erişilebilen lisansüstü tezlerle sınırlıdır. Makaleler, bildiriler ve diğer akademik yayınlar inceleme kapsamına dâhil

edilmemiştir. Ayrıca araştırma sadece Türkçe eğitimi alanında yayımlanan lisansüstü tezleri kapsamaktadır. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen bulguların diğer alanlarda yürütülen bibliyoterapi araştırmalarına genellenmesi mümkün değildir.

Destek ve Teşekkür

Araştırmanın yürütülmesinde destek olan Doç. Dr. Ahmet Tanhan’a teşekkürlerimi sunuyorum.

Etik Beyanı

Çalışmada *Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*’nde belirtilen temel ilkelerin tamamına uyulduğunu, bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlerden hiçbirinin yapılmadığını beyan ederiz.

Etik Kurul İzni

Araştırma için etik kurulundan herhangi bir onay alınmamıştır. Araştırma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkı Oranı

Bu çalışma tek yazar tarafından hazırlanmıştır. Araştırmanın kavramsallaştırılması, veri toplama, veri analizi, yorumlanması ve makalenin yazım sürecinin tamamı yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazar, bu araştırma, yazarlık ve / veya makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan etmektedir.

Yapay Zekâ Kullanımı

Bu çalışmanın kavramsallaştırılması, veri toplama süreci, veri analizi, bulguların yorumlanması ve bilimsel içeriğin oluşturulması aşamalarında yapay zekâ araçlarından yararlanılmamıştır. Bununla birlikte, makalenin genişletilmiş özeti hazırlanırken metnin dil bilgisi, yazım ve ifade açısından gözden geçirilmesi amacıyla DeepL ve Grammarly’den yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları araştırmanın bilimsel içeriğinin üretilmesi, analiz edilmesi veya yorumlanması süreçlerinde kullanılmamıştır. Tüm içerikten ve nihai metinden yazar sorumludur.

Telif Hakkı

Bezgek Dergisi’nde yayımlanan çalışmalar Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Paylaşımı

Bu çalışma kapsamında analiz edilen veriler, araştırmaya dâhil edilen yayınlardan oluşmaktadır. İncelemeye dâhil edilen yayınların listesi, makul bir talep doğrultusunda ilgili yazardan temin edilebilir.

Kaynaklar²

- Afolayan, J. A. (1992). Documentary perspective of bibliotherapy in education. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 33(2), 137-148.
- *Babayiğit-Kisbet, M. (2024). *Ortaokul Türkçe ders kitabı metinlerinin bibliyoterapi tekniği ile incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Balbay, C., & Şahin, F. (2024). Türkiye’de bibliyoterapi konusunda yapılan çalışmalar: Karma yöntem bir literatür taraması. *International Journal of Düzce Educational Sciences*, 2(1), 86-102. <https://doi.org/10.62195/ijdes.1492187>
- *Beştaş, E. (2024). *Bibliyoterapi yönteminin öğrencilerin Türkçe dersinde empatik eğilim ve ders başarısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Siirt Üniversitesi.
- *Bilgin, D. (2023). *Türkçe derslerinde bibliyoterapi ile değer eğitimi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- *Bora, O. (2021). *Çocuk kitaplarındaki karakterlerin okul çevresinde karşılaştıkları sorunlar ve sorunlar karşısında uyguladıkları başa çıkma stratejileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- *Büyüksakallı, Ş. (2022). *Okuma tutumlarının bibliyoterapi aracılığıyla iyileştirilmesinde kullanılabilecek kaynak eser incelemesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- *Doğanay, M. (2019). 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin bibliyoterapi açısından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Doyumğaç, İ. (2026a). Bibliyoterapi temelli kitap okuma bağlamında Türkçe öğretmeni adaylarının anlatsal anlamlandırma deneyimleri. *Journal of Language Education and Research*, 12(2). <https://doi.org/10.31464/jlere.1966609>
- Doyumğaç, İ. (2026b). Enhancing psychological flexibility through reading-based bibliotherapy in university students: A mixed-methods study. *Journal of Happiness and Health*, 6(2), 142-156. <https://doi.org/10.47602/johah.v6i2.183>
- *Elçi, M. (2026). *Sorun odaklı çocuk edebiyatı eserlerinin ortaokul öğrencilerinin empati kurma becerilerini geliştirmeye etkisi: Arkadaşlık Çok Karışık kitabı örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- *Erdemir, Z. E. (2016). *100 temel eser listesinde yer alan masallardaki bibliyoterapik unsurlar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- *Eser, D. (2025). *Grace Lin'in Türkçeye çevrilmiş çocuk edebiyatı ürünlerinin bibliyoterapi unsurlarına göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Gallagher, M. (2020). Bibliotherapy as a counseling intervention for bereavement, loss, and grief. *Irish Association for Counselling and Psychotherapy*, 20(1), 15-19.
- Hamdan, W., Al Duaijy, L., & Al Sawy, Y. (2021). Effectiveness of bibliotherapy in alleviating examination stress on college students: A quasi-experimental trial. *Health Information and Libraries Journal*, 38(3), 172-181. <https://doi.org/10.1111/hir.12312>
- Hoagland, J. (1972). Bibliotherapy: Aiding children in personality development. *Elementary English*, 49(3), 390-394. <https://www.jstor.org/stable/41387115>

² **Not:** Yıldız (*) işaretiyle gösterilen kaynaklar, bu kapsam incelemesine dâhil edilerek analiz edilen araştırmaları ifade etmektedir.

- *Işık, E. (2023). *Mevlâna İdris Zengin'in çocuk edebiyatı ürünlerinin bibliyoterapi unsurlarına göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Işık, E., & Demiral, H. (2025). Examination of bibliotherapy elements in Mevlâna İdris Zengin's works of children's literature. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 1267-1289. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1606564>
- *İlter, B. (2015). *Bibliyoterapi tekniğinin üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Jalongo, M. R. (1983). Bibliotherapy: Literature to promote socioemotional growth. *The Reading Teacher*, 36(8), 796-803. <https://www.jstor.org/stable/20198329>
- Karagül, S. (2018). Çocuk edebiyatı ve bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 43-55. <https://izlik.org/JA52RK47ES>
- Leana-Taşçılar, M. Z. (2024). Bibliyoterapinin özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerinin çocukları hakkındaki farkındalıklarına ve duygu düzenleme düzeylerine etkisi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 809-827. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1411184>
- Liao, F., Liang, J., Zhang, M., Liang, W., Zhang, C., & Yun, X. (2025). Recent developments in bibliotherapy for adolescent depression. *Frontiers in Psychiatry*, 16, Article 1681462. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2025.1681462>
- Lin, X. (2024). A systematic review on bibliotherapy and its effectiveness in psychotherapeutic dimension. *Transactions on Social Science, Education and Humanities Research*, 11, 733-740. <https://doi.org/10.62051/cv1qbw13>
- Lindeman, B., & Kling, M. (1968). Bibliotherapy: Definitions, uses and studies. *Journal of School Psychology*, 7(2), 36-41. [https://doi.org/10.1016/0022-4405\(68\)90130-1](https://doi.org/10.1016/0022-4405(68)90130-1)
- Mandas, A. L., Sukiatni, D. S., & Noviekayati, I. G. A. A. (2018). Bibliotherapy technique in improving learning motivation. In *Proceedings of the 1st International Conference on Emerging Media and Social Science (ICEMSS 2018)*. European Alliance for Innovation. <https://doi.org/10.4108/eai.7-12-2018.2281761>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. sınıflar): Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. Millî Eğitim Bakanlığı. <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/ders/ortaokul-turkce-dersi>
- Monroy-Fraustro, D., Maldonado-Castellanos, I., Aboites-Molina, M., Rodríguez, S., Sueiras, P., Altamirano-Bustamante, N. F., de Hoyos-Bermea, A., & Altamirano-Bustamante, M. M. (2021). Bibliotherapy as a non-pharmaceutical intervention to enhance mental health in response to the COVID-19 pandemic: A mixed-methods systematic review and bioethical meta-analysis. *Frontiers in Public Health*, 9, Article 629872. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.629872>
- Morin, R. A., & LaVertu, A. E. (2025). Bibliotherapy for stress management: a wellness intervention for first-year medical students. *Journal of the Medical Library Association*, 113(2), 158-167. <https://doi.org/10.5195/jmla.2025.1830>
- Munn, Z., Peters, M. D. J., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A., & Aromataris, E. (2018). Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology*, 18(1), Article 143. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>

- Pannu, A., Goyal, R. K., & Sharma, K. (2025). The efficacy of bibliotherapy in depression management: A systematic review of randomized clinical trials. *Current Psychiatry Research and Reviews*, 21(4), 541-554. <https://doi.org/10.2174/0126660822317882240719053530>
- Peters, M. D. J., Godfrey, C., McInerney, P., Munn, Z., Tricco, A. C., & Khalil, H. (2024). Scoping reviews. In E. Aromataris, C. Lockwood, K. Porritt, B. Pilla, & Z. Jordan (Eds.), *JBI manual for evidence synthesis* (pp. 415-425). JBI. <https://doi.org/10.46658/JBIMES-24-09>
- Peters, M. D. J., Godfrey, C., McInerney, P., Khalil, H., Larsen, P., Marnie, C., Pollock, D., Tricco, A. C., & Munn, Z. (2022). Best practice guidance and reporting items for the development of scoping review protocols. *JBI Evidence Synthesis*, 20(4), 953-968. <https://doi.org/10.11124/JBIES-21-00242>
- Pettersson, C. (2018). Psychological well-being, improved self-confidence, and social capacity: Bibliotherapy from a user perspective. *Journal of Poetry Therapy*, 31(2), 124-134. <https://doi.org/10.1080/08893675.2018.1448955>
- Rottenberg, B. (2022). Bibliotherapy as an integrative psychotherapeutic channel. *Journal of Poetry Therapy*, 35(1), 27-41. <https://doi.org/10.1080/08893675.2021.2004371>
- Rozalski, M., Stewart, A., & Miller, J. (2010). Bibliotherapy: Helping children cope with life's challenges. *Kappa Delta Pi Record*, 47(1), 33-37. <https://doi.org/10.1080/00228958.2010.10516558>
- Rubin, R. J. (1978). *Using bibliotherapy: A guide to theory and practice*. Oryx.
- Shrodes, C. (1955). Bibliotherapy. *The Reading Teacher*, 9(1), 24-29. <https://www.jstor.org/stable/20196879>
- Solikin, A. (2015). Bibliotherapy as a technique in the activities of guidance and counseling services. *Anterior Jurnal*, 14(2), 154-160. <https://doi.org/10.33084/anterior.v14i2.180>
- *Şahin, G. (2019). *Bibliyoterapiye dayalı okuma programının benlik algısı ve eleştirel okuma düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- *Taş, H. (2019). *Bibliyoterapi tekniğinin üstün zekâlı / yetenekli öğrencilerin okumaya yönelik tutum ve problem çözme becerisine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Tricco, A. C., Lillie, E., Zarin, W., O'Brien, K. K., Colquhoun, H., Levac, D., Moher, D., Peters, M. D. J., Horsley, T., Weeks, L., Hempel, S., Akl, E. A., Chang, C., McGowan, J., Stewart, L., Hartling, L., Aldcroft, A., Wilson, M. G., Garritty, C., & Straus, S. E. (2018). PRISMA extension for scoping reviews (PRISMA-ScR): Checklist and explanation. *Annals of Internal Medicine*, 169(7), 467-473. <https://doi.org/10.7326/M18-0850>
- *Turhan, B. N. (2025). *5. sınıf düzeyine yönelik çocuk edebiyatı eserlerinin bibliyoterapik unsurlar açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Türkben, T. (2022). Türkçe eğitiminde bibliyoterapi yönteminin kullanımına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 199-221. <https://doi.org/10.48174/buaad.52.7>
- *Uysal, Z. E. (2023). *Bibliyoterapik metin temelli yaratıcı okuma eğitiminin Türkçe öğretmeni adaylarının yaratıcı okuma becerilerine ve okumaya yönelik tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- *Yaylar, N. (2023). *Sorun odaklı çocuk kitaplarında karakterlerin problem çözme becerisi ve stratejileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.

- *Yeşil, F. (2021). *Türkçe eğitiminde bibliyoterapi tekniğinin kullanımına yönelik eğitim tasarımı önerisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- *Yılmaz, İ. (2024). *Bibliyoterapiye dayalı okuma programının 7. sınıf öğrencilerinin akademik dayanıklılık ve okuduğunu anlama becerisi üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.

Extended Abstract

Bibliotherapy is defined as an approach that systematically uses books and literary texts to help individuals cope with the emotional, social, and psychological issues they face (Gallagher, 2020; Mandas et al., 2018). The reader's ability to identify with characters in the texts, experience emotional release, and develop new insights are among the fundamental mechanisms of bibliotherapy (Afolayan, 1992; Rubin, 1978). In recent years, there has been growing interest in the use of bibliotherapy in educational settings, particularly with the use of children's literature to support students' cognitive, emotional, and social development (Karagül, 2018). The processes of developing a culture of reading, expressing feelings and thoughts, making sense of life experiences, and instilling values-which are among the fundamental objectives of Turkish language education-overlap significantly with the goals of bibliotherapy (MEB, 2024). For this reason, bibliotherapy has become an increasingly popular research topic in the field of Turkish language education. Despite this growing interest, the overall development of bibliotherapy research within Turkish language education has not yet been comprehensively mapped in terms of its thematic orientations, methodological characteristics, target populations, and underexplored areas. A synthesis of the existing research is therefore needed to clarify how bibliotherapy has been conceptualized and investigated within the field and to identify directions for future research. The purpose of this study is to examine graduate theses on bibliotherapy in the field of Turkish language education through a scoping review to identify the thematic trends and focus areas of these studies. Although there has been a significant increase in the number of studies on bibliotherapy in the literature, it is noteworthy that comprehensive studies providing an overview of these works remain limited (Bilgin, 2023; Uysal, 2023; Turhan, 2025). Therefore, this study aims to elucidate the current state of bibliotherapy research in the field of Turkish language education and to guide future research.

The research was conducted in accordance with the principles of scoping reviews recommended by the Joanna Briggs Institute (JBI) (Peters et al., 2022). The PRISMA-ScR guidelines were used in reporting the study (Tricco et al., 2018). Research data were obtained from the Higher Education Council's National Thesis Center database. Searches using the keyword "bibliotherapy" yielded a total of 72 graduate theses; following reviews of the titles, abstracts, and full texts, 17 theses determined to be related to the field of Turkish language education were included in the study. The literature search was conducted between October 15, 2025, and June 20, 2026. Studies were screened by examining their titles and abstracts, followed by full-text assessment according to the predetermined inclusion and exclusion criteria. The scope of the review was defined using the Population, Concept, and Context (PCC) framework recommended by JBI. Graduate theses addressing developmental bibliotherapy and bibliotherapy through literary works within Turkish language education contexts were considered eligible, whereas studies conducted outside this educational context and publications other than accessible master's and doctoral theses were excluded. The included studies were evaluated in terms of their objectives, methods, sample characteristics, data collection tools, characteristics of bibliotherapy applications, and key findings. The research findings indicate that bibliotherapy studies in the field of Turkish language education revolve around four main themes: evaluation of the bibliotherapy potential of literary works, reading development, psychological resilience and adaptive skills, and social and

emotional competencies. In particular, it was determined that reading attitudes, reading culture, creative reading, critical reading, and reading comprehension skills are among the most frequently addressed topics in bibliotherapy research.

The studies by Taş (2019), Şahin (2019), Uysal (2023), and Yılmaz (2024) demonstrate the positive effects of bibliotherapy on students' reading skills. Furthermore, it has been observed that bibliotherapy-supported activities enhance students' attitudes toward reading and contribute to the development of a reading culture. Research conducted in the field of social-emotional development indicates that bibliotherapy has positive effects on variables such as empathy, self-concept, values education, and awareness of peer bullying. While Şahin (2019) identified a significant increase in students' self-concept, Bilgin (2023) demonstrated that bibliotherapy is an effective method in values education. Similarly, Beştaş (2024) and Elçi (2026) have shown that bibliotherapy interventions enhance students' levels of empathy. These findings demonstrate that bibliotherapy is an important educational approach that supports not only academic development but also social and emotional development.

One of the key findings of the research is that bibliotherapy studies have shifted over time from content analyses toward application-based research. Studies conducted by Erdemir (2016), Doğanay (2019), Işık (2023), Eser (2025), and Turhan (2025) have focused primarily on identifying bibliotherapy elements in fairy tales, children's books, and textbooks. In contrast, studies by Bilgin (2023), Beştaş (2024), Yılmaz (2024), and Elçi (2026) have examined the effects of bibliotherapy on students through experimental and applied methods. This indicates that the field has evolved from descriptive research toward practice- and impact-oriented research. Another important finding of the research is the existence of certain research gaps in bibliotherapy studies within the field of Turkish language education. While the majority of existing studies focus on reading skills, empathy, values education, academic achievement, and problem-solving skills, it has been determined that areas such as psychological flexibility, psychological resilience, self-compassion, emotion regulation, well-being, listening skills, and speaking skills have not been sufficiently researched. However, the international literature indicates a growing interest in the effects of bibliotherapy on psychological well-being and mental health (Leana-Taşçılar, 2024; Lin, 2024). Therefore, it is believed that future research focusing on these variables will make significant contributions to the field.

The study's findings indicate that bibliotherapy is an approach that is becoming increasingly widespread in the field of Turkish language education and is yielding effective results. It has been determined that bibliotherapy offers significant contributions in terms of developing a culture of reading, increasing empathy, supporting values education, developing problem-solving skills, and strengthening academic resilience. However, it was concluded that the field is still in its developmental stage, and there is a need to increase experimental studies, applications targeting different age groups, and research addressing variables based on positive psychology. Overall, this scoping review maps the development of bibliotherapy research within Turkish language education and demonstrates a gradual transition from text-based descriptive studies toward intervention- and outcome-oriented research. At the same time, it identifies a marked imbalance between reading-focused research and studies addressing other language skills and contemporary psychosocial outcomes. In this respect, the findings provide a research agenda for expanding bibliotherapy as an integrated approach that can connect language and literacy development with students' social, emotional, and psychological development within Turkish language education.